

РОЗДІЛ 5. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАІДЕНТИФІКАЦІЯ ДЕСТАБІЛІЗУЮЧИХ ТЕНДЕНЦІЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙIDENTIFICATION OF DESTABILIZING TENDENCES ECONOMIC MECHANISM
OF RURAL DEVELOPMENT

У статті обґрунтовано роль господарського механізму розвитку сільських територій для національної економіки. Ідентифіковано дестабілізуючі тенденції функціонування цього механізму. Визначено просторово-регіональні особливості розвитку сільських територій. Досліджено ефективність господарювання в сільському господарстві. Виявлено відсутність трансформації отриманого корисного ефекту господарювання на сільських територіях в процеси активізації їх соціально-економічного розвитку та зростання добробуту сільського населення.
Ключові слова: господарський механізм, сільські території, тенденції, економічна безпека, держава.

В статті обґрунтовано роль хозяйственного механизма развития сельских территорий для национальной экономики. Идентифицированы дестабилизирующие тенденции функционирования этого механизма. Определены пространственно-региональные особенности развития сельских тер-

риторий. Исследована эффективность хозяйствования в сельском хозяйстве. Выявлено отсутствие трансформации полученного полезного эффекта хозяйствования на сельских территориях в процессы активизации их социально-экономического развития и роста благосостояния сельского населения.

Ключевые слова: хозяйственный механизм, сельские территории, тенденции, экономическая безопасность, государство.

The role of the economic mechanism of rural development for the national economy in the article is grounded. Trends identified destabilizing the functioning of this mechanism. Defined regional characteristics of rural development. The efficiency of management in agriculture is investigated. Found no beneficial effect resulting transformation management in rural areas in the process enhance their socio-economic development and welfare of the rural population.

Key words: economic mechanism, rural areas, trends, economic security, state.

УДК 332.2:334.71

Бойко В.В.

к.е.н., доцент, докторант відділу безпеки
реального сектору економіки
Національний інститут
стратегічних досліджень

Постановка проблеми. Сільські території України володіють значним природно-ресурсним потенціалом, налагодження раціонального використання якого є джерелом формування потужних ресурсних резервів для підвищення ефективності функціонування системи економічної безпеки держави та вирівнювання наявних просторово-територіальних диспропорцій. Сільські території України відіграють роль не лише просторового базису функціонування АПК та розміщення об'єктів господарських комплексів, але й мають глибокий соціальний зміст, що полягає у збереженні культурно-історичної спадщини українського народу, його звичаїв, традицій та етносу.

Попри наявність значного природно-ресурсного потенціалу та вагому роль сільських територій у формуванні ВВП України, все ж доцільно відзначити, що ефективність і масштаби функціонування їх господарського механізму є недостатніми, що обумовлено, як низьким рівнем залучення цього потенціалу в процеси господарювання, так і управлінськими прорахунками в ході реалізації прикладних засад державної політики забезпечення економічної безпеки. З огляду на це, актуалізується доцільність вирішення проблеми ідентифікації дестабілізуючих тенденцій функціонування господарського механізму розвитку сільських територій,

що в подальшому дозволить спроектувати пріоритетні механізми та інструменти їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-прикладні аспекти розвитку сільських територій стали об'єктами наукових праць таких учених як О. Бородіна [1], Ю. Губені [2], А. Ключник [6], Н. Рідей [7], І. Прокопа [1], М. Талавири [9], Г. Черевко [10], В. Юрчишин [11] та інші. Авторами опрацьовано питання сталого розвитку сільських територій, вивчення передових світових практик у цій сфері, підвищення ефективності функціонування АПК як базового виду економічної діяльності в сільській місцевості, нарощення соціально-економічного потенціалу сільських територій.

Постановка завдання. Метою дослідження є ідентифікація дестабілізуючих тенденцій функціонування господарського механізму розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне функціонування господарського механізму розвитку сільських територій є основою підвищення рівня добробуту сільського населення, формування його зайнятості та збалансування економічної, соціальної та екологічної сфер держави. Стратегічно важлива роль господарського механізму розвитку сільських територій обґрунтовується також його внеском у формуванні продо-

вольчої безпеки держави та експортного потенціалу України.

Сільські території займають близько 90% від загальної площі України. На сільських територіях зосереджено 42,7 млн. га сільськогосподарських угідь, що складає 70,8% від загальної площі України. За підсумками господарювання в 2015 році частка сільського, лісового та рибного господарства в загальній структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) України становила 12,1% (239,8 млрд. грн у фактичних цінах), а частка цього виду економічної діяльності у структурі національного експорту склала 17,8% (186,0 млрд. грн у цінах споживачів). Сільське населення в Україні станом на 1 січня 2016 року налічувало 13,2 млн. осіб, що становить 30,8% від його загальної чисельності та є потужним трудовим ресурсом як на вітчизняному, так і міжнародному ринку праці [4].

Незважаючи на це, сільські території відзначаються депресивним характером розвитку, а добробут сільського населення знаходиться за межею бідності. Це вносить деструктив у процеси формування економічної безпеки, як на державному, так і просторово-регіональному рівні, а також порушують принцип системності її забезпечення, що в сукупності зумовлює до поглиблення негативних тенденцій розвитку сільських поселень України (табл. 1).

Як бачимо, за період 1990-2015 років спостерігаються катастрофічні тенденції до скорочення в Україні селищ міського типу на 40 од., сільських населених пунктів – 460 од., сільського населення – 3,7 млн. осіб та його частки в загальній структурі – 1,7%. При цьому, з 584 до 464 осіб (у відсотковому співвідношенні 20,5%) скоротилася кількість населення, що припадає в розрахунку на один сільський населений пункт. Протягом досліджуваного періоду щороку в середньому з адміністративно-територіальної карти України зникало 18 сіл. Зокрема, найбільше скорочення кількості сільських населених пунктів за період 1990-2015 років відбулося в Київській на 79 од., Харківській – 64 од., Полтавській – 57 од., Чернігівській – 54 од. та Сумській – 43 од. областях. Поряд з цим найбільш істотне зменшення чисельності сільського населення зафік-

совано в Чернігівській на 261,4 тис. осіб, Вінницькій – 254,5 тис. осіб, Київській – 222,4 тис. осіб, Хмельницькій – 210,8 тис. осіб і Полтавській – 204,6 тис. осіб областях [3]. Зменшення кількості сільських населених пунктів і чисельності сільського населення лише частково можна пояснити процесами урбанізації. Головною причиною, безперечно, є ірраціональне функціонування господарського механізму розвитку сільських територій, що посилює процеси їх стагнації, призводить до поглиблення депресивного характеру розвитку сільських територій та унеможливорює якісне задоволення базових інтересів населення в сільській місцевості. Парадоксально, що при чітко вираженій тенденції до скорочення сільських населених пунктів і сільського населення, спостерігається зростання кількості сільських рад. Так у 2015 році їх чисельність склала 10279 од., що на 1068 од. більше, ніж у 1990 році. Такі обернені тенденції є ірраціональними, посилюють бюрократизацію управління розвитком сільських територій та вимагають здійснення зайвих необґрунтованих витрат на утримання апарату сільських рад. У таблиці 2 представлено розподіл адміністративних областей України за кількістю сільських населених пунктів і чисельністю сільського населення у 2015 році.

Найбільше сільських населених пунктів (понад 1500 од.) зосереджено в Житомирській, Львівській, Полтавській та Харківській областях, що в сукупності становить 25,3% від їх загальної кількості. Натомість 31,4% сільського населення проживає у Вінницькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській та Одеській областях, в яких його чисельність перевищує 700,0 тис. осіб. Абсолютним лідером за кількістю сільських населених пунктів (1850 од.) і чисельністю сільського населення (989,3 тис. осіб) є Львівська область. Поряд з цим, за результатами розподілу Запорізька, Кіровоградська, Луганська та Миколаївська області належать до груп з найменшою кількістю сільських населених пунктів і чисельністю сільського населення. Безперечно, що такі особливості адміністративно-територіального розподілу сільських населених пунктів і сільського населення впливають на специфіку

Таблиця 1

Окремі показники розвитку сільських поселень України в 1990-2015 рр.*

Показники	Роки				2015 р. до 1990 р., +,-
	1990	2000	2010	2015	
Сільські ради, од.	9211	10263	10278	10279	1068
Селища міського типу, од.	925	893	885	885	-40
Сільські населені пункти, од.	28845	28651	28457	28385	-460
Чисельність сільського населення, млн. осіб	16,9	16,0	14,3	13,2	-3,7
Частка сільського населення, %	32,5	32,6	31,3	30,8	-1,7
Припадає населення у розрахунку на один сільський населений пункт, осіб	584	557	504	464	-120

*Джерело: розраховано на основі [3]

функціонування господарських комплексів сільських територій, їх секторально-галузеву структуру, логістичні потоки та взаємозв'язки з системою економічної безпеки держави.

Стагнація та занепад сільських територій значною мірою обумовлені проблемами зайнятості в селах, що підтверджується негативною тенденцією показників економічної активності сільського населення (табл. 3).

Катастрофічними є темпи скорочення чисельності економічного активного сільського населення у віці 15-70 років, яке протягом останніх п'яти років

зменшилося на 18,7%. Негативними тенденціями відзначаються також рівень економічної активності та рівень зайнятості сільського населення, що у 2015 р. становили 60,8% та 55,1%, відповідно. Це все відбувається на фоні зростання рівня безробіття, який в 2015 році, порівняно з 2011 роком, зріс на 1,9% і становив 9,4%. Структура безробітного сільського населення у 2015 році в розрізі видів економічної діяльності була такою: сільське, лісове та рибне господарство – 38,1%; промисловість – 14,0%; будівництво – 13,1%; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів –

Таблиця 2

Розподіл адміністративних областей України за кількістю сільських населених пунктів і чисельністю сільського населення, 2015 рік*

Кількість сільських населених пунктів, од	Групи областей за кількістю сільських населених пунктів, од.			Групи областей за чисельністю сільського населення, тис. осіб.			Чисельність сільського населення, тис. осіб
	У середньому в групі, од	Адміністративна область	Структура розподілу, %	Структура розподілу, %	Адміністративна область	У середньому в групі, тис. осіб	
До 1000	779	Івано-Франківська, Кіровоградська, Миколаївська, Луганська, Рівненська, Закарпатська, Запорізька, Херсонська, Черкаська, Чернівецька.	28,4	19,2	Донецька, Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Чернігівська.	361,8	До 400,0
1001-1500	1267	Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Київська, Одеська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська.	46,3	49,4	Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Київська, Рівненська, Полтавська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька.	541,8	400,0-700,0
1501 і більше	1736	Житомирська, Львівська, Полтавська, Харківська.	25,3	31,4	Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська.	828,2	700,1 і більше
Разом і в середньому	1142	24	100	100	24	549,0	Разом і в середньому

*Джерело: розраховано на основі [3].

Таблиця 3

Окремі показники економічної активності сільського населення України в 2011-2015 роках*

Показники	Роки					2015 р. до 2011 р., %
	2011	2012	2013	2014	2015	
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	6971,9	6878,6	6908,0	5850,6	5667,5	81,3
у тому числі безробітні	521,6	507,9	502,1	558,2	533,3	102,2
Рівень економічної активності, %	68,1	67,7	68,5	61,8	60,8	-7,3
Рівень зайнятості, %	63,0	62,7	63,5	55,9	55,1	-7,9
Рівень безробіття, %	7,5	7,4	7,3	9,5	9,4	1,9
Населення, яке зневіралося у пошуках роботи, тис. осіб	63,6	61,7	54,0	58,3	52,7	82,9

*Джерело: розраховано на основі [5].

9,5%; освіта – 8,4%, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 3,8%; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 3,0%; державне управління й оборона – 2,9%, інші види економічної діяльності – 7,2% [5].

Сільське господарство є базовим видом економічної діяльності на сільських територіях та фундаментальною основою функціонування господарського механізму їх розвитку. У 2015 році в сільському господарстві України було зайнято 2870,6 тис. осіб, що становить 17,5% від його загальної чисельності. Незважаючи на це, сільське господарство характеризується тенденціями недостатньої ефективності господарювання, з огляду на наявний природно-ресурсний потенціал вітчизняних сільських територій. Так обсяги виробництва продукції за результатами господарювання 2015 р. знаходилися на рівні 82,2%, порівняно 1990 р. Показники індексів виробництва сільськогосподарської продукції у 2005-2015 роках представлені на рис. 1.

Нарощення обсягів виробництва продукції рослинництва відбувається вищими темпами, ніж тваринницької продукції, що пояснюється нижчим рівнем прибутковості останньої, об'єктивною необхідністю реалізації значних капіталовкладень у галузі, високим рівнем матеріаломісткості продукції тваринництва та довшим періодом оборотності капіталу.

Наявні темпи приросту валової продукції сільського господарства України в 2005-2015 роках є недостатніми (табл. 4), з огляду на наростаючі виклики економічного середовища, лібералізацію аграрного ринку та дефіцит продовольства у світі. Це, безперечно, обмежує обсяги фінансових надходжень до бюджетів сільських рад і сільських територіальних громад.

Дестабілізуючим аспектом є те, що у структурі виробників продукції сільського господарства протягом всього досліджуваного періоду значну частку займають господарства населення, яка у 2015 р. склала 44,9%. Особливо їх домінування відчутне

Рис. 1. Індеси виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у 2005-2015 роках (у % до попереднього року)*

*Джерело: розраховано на основі [8]

Таблиця 4

Валова продукція сільського господарства України в 2005-2015 роках (у постійних цінах 2010 р., млрд. грн)*

Показники	Роки						Середні темп приросту (спаду) за 2000-2015 рр.	2015 р. до 2011 р., %
	2005	2011	2012	2013	2014	2015		
Сільськогосподарська продукція, всього	179,6	233,7	223,3	252,9	251,4	239,5	2,9	102,5
у тому числі продукція рослинництва	114,5	162,4	149,2	175,9	177,7	168,4	3,9	103,7
у тому числі продукція тваринництва	65,1	71,3	74,0	77,0	73,7	71,0	0,9	99,6
Питома вага господарств населення у виробництві валової продукції сільського господарства України, %								
Сільськогосподарська продукція, всього	59,5	48,2	49,3	46,0	44,7	44,9	-1,3	-3,3
у тому числі продукція рослинництва	51,4	43,3	45,0	41,4	40,6	40,9	-1,0	-2,4
у тому числі продукція тваринництва	73,8	59,4	58,2	56,5	54,5	54,5	-1,8	-4,9

*Джерело: розраховано на основі [8]

у виробництві валової продукції тваринництва, питома вага в якій стабільно становить понад 50%. З однієї сторони, такий розподіл структури валової продукції за категоріями виробників погіршує безпекові параметри функціонування вітчизняного АПК, знижує конкурентоспроможність аграрної продукції на ринку в умовах його лібералізації, носить ризики загострення проблем продовольчої безпеки та гарантування безпеки продуктів харчування через відсутність дієвих механізмів моніторингу та контролю виробничо-технологічних процесів у господарствах населення, що в сукупності призводить до погіршення ефективності функціонування господарського механізму розвитку сільських територій та використання їх потенціалу, а з іншої – господарства населення є одним із основних джерел зайнятості сільських жителів, що дозволяє задовольнити потреби в аграрній продукції та частково перетво-

рити результати своєї праці в реальні фінансові доходи. Тому, за умови формування дієвих організаційно-економічних механізмів збільшення рівня товарності господарств населення, стимулювання їх трансформації у фермерські господарства та чіткої правової регламентації процесу виходу на ринок аграрної продукції, господарства населення можуть стати потужним інструментом підвищення ефективності функціонування господарського механізму розвитку сільських територій.

Аналізуючи останні тенденції функціонування сільського господарства України (табл. 5), слід виділити ряд позитивних зрушень, що мали у 2011-2015 роках, серед яких: скорочення частки збиткових підприємств на 5,4%; зростання показників ефективності виробництва продукції в розрізі всіх категорій виробників; підвищення продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах,

Таблиця 5

Окремі показники функціонування сільського господарства України в 2011-2015 роках*

Показники	Роки					2015 р. до 2011 р., %
	2011	2012	2013	2014	2015	
Вироблено сільськогосподарської продукції (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн						
у розрахунку на одну особу	5,1	4,9	5,6	5,8	5,6	109,8
у розрахунку на 100 га с. -г. угідь	629,4	601,5	681,3	708,3	674,2	107,1
сільськогосподарськими підприємствами на 100 га с. -г. угідь	590,5	547,2	668,3	676,7	635,8	107,7
фермерськими господарствами на 100 га с. -г. угідь	372,6	321,5	428,9	407,6	435,3	116,8
господарствами населення на 100 га с. -г. угідь	704,7	696,6	728,8	708,1	684,7	97,2
Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах (у постійних цінах 2010 р.), тис. грн	165,2	160,0	201,2	227,8	223,3	135,2
у т. ч. в рослинництві	171,1	155,5	202,2	228,9	218,8	127,9
у т. ч. в тваринництві	148,8	171,8	198,2	224,1	238,0	159,9
Рівень рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств, %	19,3	16,3	8,3	9,3	30,5	11,2
Рівень рентабельності операційної діяльності сільськогосподарських підприємств, %	24,7	22,8	11,7	21,4	43,1	18,4
Частка збиткових сільськогосподарських підприємств, %	16,5	21,4	19,7	15,3	11,1	-5,4

*Джерело: розраховано на основі [8]

Таблиця 6

Розподіл адміністративних областей України за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції в розрахунку на 100 га с. -г. угідь, 2015 рік (у постійних цінах 2010 р., тис. грн)*

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в розрахунку на 100 га с. -г. угідь	Кількість областей у групі, од.	Адміністративна область групи областей	у середньому в групі
I – до 600,0	526,8	6	Донецька, Запорізька, Миколаївська, Луганська, Одеська, Чернігівська.
II – 600,1-900,0	704,5	11	Волинська, Дніпропетровська, Житомирська, Кіровоградська, Львівська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька.
III – 900,1 і більше	992,9	7	Вінницька, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Полтавська, Черкаська, Чернівецька.
Разом і в середньому	674,2	24	–

*Джерело: розраховано на основі [8]

як у рослинницькій, так й у тваринницькій галузях; покращення показників рентабельності діяльності та операційної діяльності сільськогосподарських підприємств на 11,2% та 18,4%, відповідно. Водночас, масштаби та корисний ефект таких зрушень є недостатніми, з огляду на сучасні виклики функціонування господарського механізму розвитку сільських територій, що не дозволяє сформувати достатній ресурсний базис для вирівнювання просторово-територіальних диспропорцій економічної безпеки України.

Суттєвою причиною недостатньої трансформації корисного ефекту нарощення масштабів господарювання в аграрній сфері в покращення якості життя та рівня добробуту сільського населення є відсутність взаємоузгодженої взаємодії господарського механізму розвитку сільських територій з системою економічної безпеки держави в сегменті дотримання соціальної справедливості та забезпечення раціонального розподілу суспільних благ.

Слід зазначити, що ефективність виробництва сільськогосподарської продукції суттєво відрізняється в розрізі адміністративних областей України, про що свідчать отримані результати їх статистичного групування, які представлені в таблиці 6.

Найменші обсяги виробництва сільськогосподарської продукції в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь у 2015 році спостерігалися в адміністративних областях, які, традиційно, спеціалізуються на виробництві промислової продукції. При цьому, в семи областях України цей показник перевищує 900 тис. грн.

На рисунку 2 представлено взаємозалежність між ефективністю сільськогосподарського виробництва та середньомісячною номінальною заробітною платою в сільському господарстві. Парадоксальним видається абсолютна відсутність у регіональному вимірі взаємозалежності між обсягом виробництва сільськогосподарської продукції в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь і середньомісячною номінальною заробітною платою в сільському господарстві (розраховане значення коефіцієнта детермінації між цими показниками становить $R^2=0,0532$). Такий дисбаланс свідчить не лише про відсутність дієвих мотиваційних інструментів підвищення ефективності функціонування господарського механізму розвитку сільських територій, але й наявність ірраціонального розподілу сформованої доданої вартості між учасниками аграрного виробництва, критичного загострення існуючої проблеми соціальної несправедливості та обмеження джерел формування платоспроможності сільського населення.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи результати аналізування тенденцій функціонування господарського механізму розвитку сільських територій можемо констатувати поглиблення стагнаційних процесів останніх, що характеризується скороченням кількості сільських населених пунктів, зменшенням чисельності сільського населення, посиленням від'ємних міграційних процесів, загостренням проблеми безробіття та погіршенням економічної активності сільського населення. Попри наявність позитивних тенденцій розвитку сільського господарства, як базового виду господарської діяльності на сільських територіях, все ж його обсяги і масштаби залишаються недостатніми, з огляду на наявний природно-ресурсний потенціал. Критичним аспектом відзначається відсутність структурованих взаємозв'язків трансформації отриманого корисного ефекту господарювання на сільських територіях у процеси активізації їх соціально-економічного розвитку, що в кінцевому випадку посилює просторово-територіальні диспропорції економічної безпеки, загострює проблему безвідповідального споживання ресурсів природних екосистем, перешкоджає розширеному відтворенню та становленню процесів сталого розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення / О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 59-67.

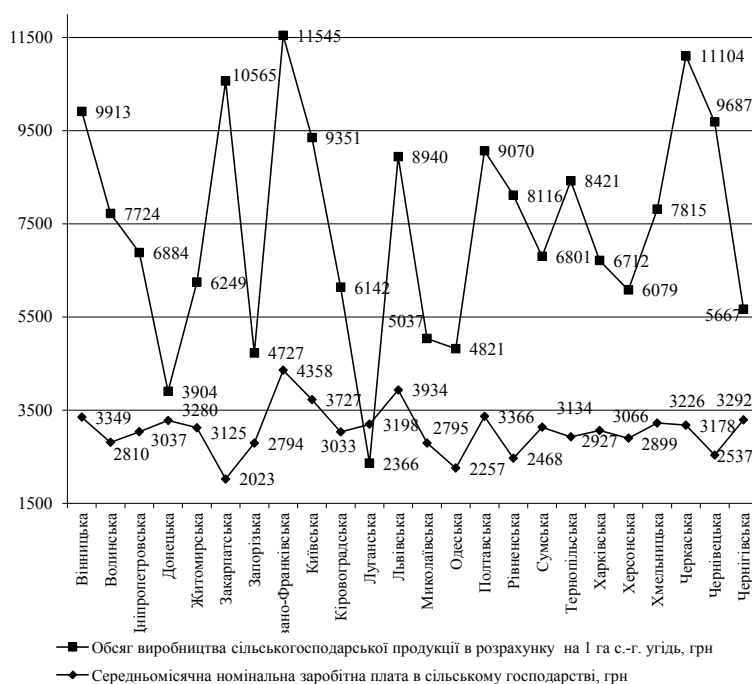

Рис. 2. Взаємозалежність між ефективністю виробництва сільськогосподарської продукції та середньомісячною номінальною заробітною платою в сільському господарстві у розрізі адміністративних областей України, 2015 рік*

*Джерело: розраховано на основі [8]

2. Губені Ю. Розвиток сільських територій: деякі аспекти європейської теорії і практики / Ю. Губені // Економіка України. – 2007. – № 4. – С. 62–70.

3. Демографічний паспорт території. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/Mult/Dialog/statfile1_c_files/pasport1.htm.

4. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. Економічна активність населення України 2015 р.: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Відповідальна за випуск І. В. Сенік. – Київ, 2016. – 201 с.

6. Ключник А. В. Формування та розвиток економічного потенціалу сільських територій України: Монографія / А. В. Ключник. – Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2011. – 468 с.

7. Рідей Н. М. Структурні складові та організаційні особливості сільських територій / Н. М. Рідей,

Ю. А. Кучеренко // Агроекологічний журнал. – 2015. – № 2. – С. 12–20.

8. Сільське господарство України за 2015 рік: статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Відповідальний за випуск О. М. Прокопенко, – Київ. – 2016. – 360 с.

9. Талавиця М. П. Розвиток сільських територій на засадах сталості / М. П. Талавиця // Науковий вісник Ужгородського університету (серія Економіка). – Випуск 1 (47). Т. 2. – С. 146–150.

10. Черевко Г. Науково-методологічні засади зрівноваженого розвитку сільських територій / Г. Черевко, І. Сембай // Науковий журнал Львівського національного аграрного університету «Аграрна економіка». – 2008, Т. 1. – № 1-2. – С. 70–74.

11. Юрчишин В. В. Сільські території як системотворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки / В. В. Юрчишин // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 3–10.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТІЙКОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ THEORETICAL FOUNDATIONS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Мета статті полягає у розгляді науково-теоретичних підходів до формування поняття «сталий розвиток регіону» та «економічний розвиток регіону» в сучасній політичній економіці. У статті досліджено генезис теорій сталого і регіонального розвитку, встановлена відмінність між двома процесами та сформовані дані поняття. Сформульовані базові теоретичні припущення вносять внесок у теорію сталого розвитку регіону та регіональної економіки.
Ключові слова: розвиток, сталий розвиток, економічний розвиток, регіон, фактори, критерії.

Цель статьи заключается в рассмотрении научно-теоретических подходов к формированию понятия «устойчивое развитие региона» и «экономическое развитие региона» в современной политической экономике. В статье исследован генезис теорий устойчивого и регионального развития, установленная различие между двумя процессами и сформированы данные понятия.

Сформулированы базовые теоретические предположения вносят вклад в теорию устойчивого развития региона и региональной экономики.

Ключевые слова: развитие, устойчивое развитие, экономическое развитие, регион, факторы, критерии.

The purpose of this article is to review the scientific and theoretical approaches to formation of concept of «sustainable development region» and «regional economic development» in modern political economy. The article examines the Genesis of the theories of sustainable and regional development, established a distinction between the two processes and formed these concepts. Formulated basic theoretical assumptions contribute to the theory of sustainable development of the region and the regional economy.

Key words: development, sustainable development, economic development, region, factors, criteria.

УДК 332.14

Жученко А.М.

к.е.н.,

докторант кафедри менеджменту

Черкаський державний

технологічний університет

Постановка проблеми. На початку ХХ століття регіональні дослідження в Україні концентрувалися головним чином на вивченні природних виробничих сил, соціально-економічної географії, природному та економічному районуванні, регіональної статистики, проблеми регіональних ринків. Регіональні економічні дослідження в добу СРСР розвивалися під сильним впливом держави і були жорстко орієнтовані на завдання планового управління. Теоретичні та методичні дослідження з регіональної економіки в СРСР до початку актив-

ного входження у світову науку і переходу до ринкових відносин концентрувалися навколо трьох проблем: закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил; економічне районування; методи планування та регулювання територіального і регіонального розвитку. Та глобальні зміни у світі, викликані економічними і політичними причинами, а також стрімким науково-технічним прогресом, зумовлюють нові перетворення в соціально-економічному розвитку не тільки усієї світової спільноти, а й у регіонах України.